

ŠTA SVE MORAMO I MOŽEMO U VREME EPIDEMIJE/PANDEMIJE

-kako da zaštitimo sebe i druge od COVID-19-

U svakom zakonu koji reguliše oblast zdravstva možemo pronaći norme koje nam govore koja su nam prava i koje su nam obaveze za vreme zaraznih bolesti/epidemije/pandemije. U ovom period najviše problema u našem društvu, ali i u celom svetu zadao je virus COVID-19.

Kako bismo svi znali šta bi trebalo da radimo, kako da se ponašamo kada se virus širi, ali i šta možemo da očekujemo od nadležnih institucija upoznaćemo vas sa propisom koji reguliše zaštitu od zaraznih bolesti.

U Republici Srbiji je proglašeno vanredno stanje zbog COVID-19 i veoma je važno da svi građani budu upoznati sa svojim pravima i obavezama.

Zakon o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti ("Službeni glasnik RS", broj 15/2016) je veoma važan za sprovođenje mera čiji je cilj sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti. Veoma je važno da se upoznate sa nekoliko ključnih termina kao što su:

1. **zarazna bolest** je bolest koja može biti izazvana virusima, bakterijama i gljivicama. Zarazne bolesti se mogu prenositi direktno ili indirektno sa jedne osobe na drugu, ili sa životinja na ljude.
2. **epidemija** zarazne bolesti predstavlja obolevanje od zarazne bolesti koje je neuobičajeno po broju slučajeva, vremenu, mestu i zahvaćenoj populaciji ili neuobičajeno povećanje broja obolelih sa komplikacijama ili smrtnim ishodom. Takođe, epidemija označava i pojavu dva ili više međusobno povezanih slučajeva zarazne bolesti koja se nikada ili više godina nije pojavljivala na jednom području ili pojava većeg broja oboljenja čiji je uzročnik nepoznat, a prati ih febrilno stanje (povišena telesna temperatura);
3. **pandemija** zarazne bolesti je obolevanje od zarazne bolesti koja prelazi državne granice i širi se na veći deo sveta ili svet u celini, ugrožavajući ljude u svim zahvaćenim područjima. [Svetska zdravstvena organizacija je proglasila pandemiju COVID-19.](#)

Ko je nadležan za sprovođenje zaštite stanovništva od zaraznih bolesti? – Glavnu ulogu u osmišljavanju programa za sprečavanje i suzbijanje zaraznih bolesti ima Republički zavod za javno zdravlje (Zavod). Kada priprema program Zavod ima obavezu da saraduje sa institutima za javno zdravlje, referentnim zdravstvenim ustanovama i Republičkom stručnom komisijom za zarazne bolesti. Na predlog Ministarstva zdravlja program donosi Vlada.

U cilju sprovođenja programa za sprečavanje i suzbijanje, kao i odstranjivanje i iskorenjivanje određenih zaraznih bolesti Ministarstvo zdravlja na predlog Zavoda i uz saglasnost Republičke stručne komisije za zarazne bolesti osniva stručna tela.

Šta znači postavljanje dijagnoze zarazne bolesti? - Postavljanje dijagnoze zarazne bolesti sprovodi se u skladu sa kliničkim, laboratorijskim i epidemiološkim kriterijumima prema ustanovljenoj definiciji slučaja. Definicija slučaja je skup dogovorenih dijagnostičkih kriterijuma (klinički, laboratorijski i/ili epidemiološki) koji moraju biti ispunjeni da bi se neka osoba označila sumnjivim, verovatnim ili potvrđenim slučajem određene zarazne bolesti u određenoj populaciji.

Da li je obavezno prijavljivanje COVID-19? – Prijavljivanje COVID-19 je obavezno. Zdravstvene ustanove, druga pravna lica koja mogu obavljati i zdravstvenu delatnost, privatna praksa i zdravstveni radnici na propisanom obrascu imaju obavezu prijavljivanja COVID-19. Doktor medicine ili drugi zdravstveni radnik koji utvrdi COVID-19, sumnju na oboljenje ili smrt od zarazne bolesti, obavezan je da o tome bez odlaganja izvesti nadležni zavod, odnosno institut za javno zdravlje koji odmah obaveštava Zavod.

Zdravstveni nadzor – Svaka osoba koja putuje u zemlju ili dolazi iz zemlje u kojoj ima oboljenja koja predstavljaju pretnju po međunarodno javno zdravlje, dužna je da se pre putovanja u tu zemlju, kao i po povratku iz te zemlje, pridržavaja propisanih mera. Ukoliko neko dolazi iz zemlje u kojoj je registrovan COVID-19 (epidemija/pandemija) mogu lako uneti zaraznu bolest u Republiku Srbiju, bez obzira da li imaju ili nemaju zdravstvenih tegoba dužan je da se na graničnom prelazu prijave nadležnoj službi, kao i da se u mestu boravka jave nadležnom zavodu (institutu za javno zdravlje). Za osobu koja se stavlja pod zdravstveni nadzor na graničnom prelazu (u mestu ulaska u zemlju), sanitarni inspektor može doneti rešenje o stavljanju pod zdravstveni nadzor. Svako ko se stavlja pod zdravstveni nadzor rešenjem se daje rok od 24 sata, u kome mora da se javi u nadležni zavod, odnosno institut za javno zdravlje, prema mestu boravka, radi praćenja zdravstvenog stanja. Rešenje sanitarnog inspektora o stavljanju pod zdravstveni nadzor dostavlja se i nadležnom zavodu, odnosno institutu za javno zdravlje.

Nadležni zavod, odnosno institut za javno zdravlje dužan je da obavesti nadležnu sanitarnu inspekciju, o licima koja se u skladu sa izdatim rešenjem sanitarnog inspektora nisu javila radi praćenja zdravstvenog stanja.

Izolacija - Izolacija je protivepidemijska mera izdvajanja, tokom perioda zaraznosti, inficiranih osoba na takva mesta i pod takvim uslovima da se spreči ili ograniči direktni, odnosno indirektni prenos zaraznih bolesti s inficiranih osoba na osobe na druge.

Karantin - Karantin je mera kojom se ograničava sloboda kretanja i utvrđuju obavezni zdravstveni pregledi zdravim licima koja su bila ili za koja postoji sumnja da su bila u kontaktu sa osobama obolelim od zaraznih bolesti ili sa osobom za koju postoji sumnja da je obolela od zarazne bolesti. Doktor medicine specijalista epidemiologije nadležnog zavoda, odnosno instituta za javno zdravlje određuje koje osobe podležu obavezi stavljanja u karantin.

Osobama kojima se određuje mera karantina, uručuje se rešenje sanitarnog inspektora. Dužina trajanja mere određuje se u vremenu trajanja maksimalne inkubacije određene zarazne bolesti. Svi kojima se određuje mera karantina moraju se pridržavati mera naloženih rešenjem, pod pretnjom prinudnog stavljanja u karantin.

Zdravstveni nadzor nad osobama u karantinu vrši nadležni zavod odnosno institut za javno zdravlje, kao i medicinski tim koji boravi u karantinu, a obezbeđenje obavlja organ uprave nadležan za unutrašnje poslove.

Samoizolacija ili kućni karantin – Ova mera nije predviđena Zakonom o zaštiti stanovništva od zaraznih bolesti, ali se veoma često koristi kao mera u slučajevima COVID-19. Samoizolacija podrazumeva da se oboleli ili oni za koje postoji sumnja da su oboleli upućuju na kućno lečenje uz zabranu izlaska iz svojih kuća/stanova. Meru samoizolacije je potrebno u potpunosti poštovati kako bi se smanjila mogućnost širenja COVID-19.

Mere koje se mogu sprovesti u vanrednim situacijama –

1. organizovanje, planiranje i obezbeđivanje sprovođenja mera sprečavanja i suzbijanja zaraznih bolesti;
2. brza epidemiološka procena u cilju hitnog preduzimanja neposrednih mera zaštite stanovništva;
3. epidemiološki nadzor u vanrednoj situaciji, uvođenjem sistema ranog upozoravanja dok postoje razlozi;
4. prevoz, izolacija i karantin ako postoji indikacija;
5. aktiviranje sistema komunikacije u vanrednom stanju;
6. obavezno učešće zdravstvenih ustanova, privatne prakse, preduzetnika i građana u suzbijanju rizika za javno zdravlje i korišćenje određenih objekata, opreme i prevoznih sredstava radi sprečavanja i suzbijanja prenošenja zaraznih bolesti, a na osnovu naredbe ministra.

Pored ovih mera mogu se sprovesti i:

1. zabrana okupljanja na javnim mestima;
2. ograničenje kretanja stanovništva u području zahvaćenom vanrednom situacijom;

3. zabrana ili ograničenje putovanja;
4. zabrana ili ograničenje prometa pojedinih vrsta robe i proizvoda;
5. vanredna vakcinaciju.

Sprečavanje unošenja zaraznih bolesti u zemlju i njihovog prenošenja u druge zemlje
podrazumeva:

1. zabranu putovanja u zemlju u kojoj vlada epidemija zarazne bolesti;
2. zabranu kretanja stanovništva, odnosno ograničenje kretanja stanovništva u području zahvaćenom određenom zaraznom bolešću, odnosno epidemijom te zarazne bolesti;
3. zabranu ili ograničenje prometa pojedinih vrsta robe i proizvoda;
4. obavezno učešće zdravstvenih ustanova, drugih oblika obavljanja zdravstvene delatnosti, drugih pravnih lica, preduzetnika i građana u suzbijanju zarazne bolesti i korišćenju određenih objekata, opreme i prevoznih sredstava radi suzbijanja zaraznih bolesti.